

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ
A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS ELMÉLETE ÉS MÓDSZERTANA
(назва навчальної дисципліни / a tantárgy neve)

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни

Normatív tantárgy
PROGRAMJA

підготовки бакалаврів/alapképzés

напряму/спеціальності

напряму підготовки/спеціальності: 01 «Освіта» 014 «Середня освіта»
спеціалізація: «Історія»

Розробник програми: к.і.н, доктор філософії у галузі історії, в.о. доцента Самборовскі-Нодь І.І.
A program kidolgozója: Szamborovszkyné dr. Nagy Ibolya PhD, CSc, m.b. docens

Затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року
Jóváhagyva a _____ Tanszék ülésén
_____ -án, jegyzőkönyv száma: _____

Завідувач кафедри / Tanszékvezető _____
(підпис / aláírás) (прізвище та ініціали / név)

ВСТУП / BEVEZETÉS

Програма вивчення навчальної дисципліни “ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ” складена відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів напряму (спеціальності) “01 «Освіта» 014 «Середня освіта» спеціалізація: «Історія»

„A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS ELMÉLETE ÉS MÓDSZERTANA” tantárgy programja a : 01 «Освіта» 014 «Середня освіта» спеціалізація: «Історія» szak alapképzés tantervének megfelelően lett kidolgozva.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є способи передачі історичної інформації, а також комплекс різноманітних уявлень про минуле, які, зокрема, визначають ставлення до теперішнього і майбутнього.

Міждисциплінарні зв'язки: сутність, принципи та методи історичного пізнання (основи наукових досліджень), формаційний та цивілізаційний підходи в історії (філософія); вікові особливості психічного розвитку учнів (вікова психологія), діагностика рівнів розвитку психічних процесів (загальна психологія); зміст, форми, методи, прийоми та засоби навчання та виховання (педагогіка); перебіг певних історичних подій у обсязі визначеним шкільною програмою з історії (історія України та Всесвітня історія).

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Вступ до методики навчання історії.
2. Мета, структура та основні принципи викладання історії в школі.
3. Засоби навчання у викладання історії.
4. Методичні прийоми у ході здобуття знань.
5. Пізнавальні вміння та здібності учнів на уроці історії.
6. Документи в навчанні історії.
7. Тернери навчання історії.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “ *Теорія та методика навчання історії*” є надання студентам уявлення про основні закономірності навчання історії та теоретичні засади історичної дидактики, сформувати уміння, які будуть використані у практиці навчання та виховання школярів на уроках історії. Теоретична та практична демонстрація викладання історії у шкіл.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “ *Теорія та методика навчання історії*” є підготовка студентів до безпосередньої шкільної роботи, а також до того, щоб майбутні вчителі історії завжди знали: що, чому та як вони навчають; у кожній фазі викладання постійно і послідовно використовували обмірковані принципи, наочні засоби та могли обґрунтовувати їх використання.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: предмет, завдання та зв'язки дисципліни з іншими предметами; історію вітчизняного та зарубіжного викладання історії; виховні та дидактичні принципи з викладання історії; фази пізнавального процесу; фази процесу використання знань; предметну структуру історичних знань; види та типи навчальних програм; зв'язок між навчальною програмою, календарним планом та тематичним плануванням; типи уроків; основні принципи аналізу уроку; різноманітні засоби та методи, які застосовуються при викладанні історії; структуру та зміст вітчизняних підручників ЗОШ з історії.

вміти: складати навчальну програму, календарний план та тематичне планування; складати різноманітні поурочні конспекти згідно сучасних вимог; дати поліграфічну, методичну та змістову характеристику шкільних підручників; дати реальний аналіз відвідуваного уроку; реально контролювати та оцінювати знання та вміння учнів; ефективно використовувати історичну карту та атласи на уроці; застосовувати різноманітні засоби та методи викладання історії на уроці.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 210 години/7 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Методика навчання історії як наукова та навчальна дисципліна.

Тема 2. Історичні традиції навчання історії.

Модуль 2.

- Тема 3. Мета та структура навчання історії в школі в сучасній Україні.
- Тема 4. Зміст шкільної історичної освіти.
- Тема 5. Особливі виховальні принципи в навчанні історії.
- Тема 6. Особливі дидактичні принципи та завдання у навчанні історії.
- Тема 7. Традиційність та модерність у навчанні історії.

Модуль 3.

- Тема 8. Шкільний підручник.
- Тема 9. Текстові засоби у навчанні історії.
- Тема 10. Наочні засоби у навчанні історії.
- Тема 11. Технічні засоби навчання (ТЗН).
- Тема 12. Засоби й прийоми орієнтування в історичному просторі.
- Тема 13. Засоби й прийоми орієнтування в історичному часу.

Модуль 4.

- Тема 14. Поняття методів та засобів навчання у викладанні історії
- Тема 15. Методичні принципи викладання історії в школі.
- Тема 16. Словесні методи навчання історії та їх роль.
- Тема 17. Розвивальна форма навчання історії.
- Тема 18. Диференціація та індивідуальні форми роботи на уроках історії.

Модуль 5.

- Тема 19. Пізнавальні вміння як компонент змісту шкільної історичної освіти.
- Тема 20. Психолого-педагогічна характеристика пізнавальних можливостей учнів у навчанні.
- Тема 21. Діагностика пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії.

Модуль 5.

- Тема 22. Від навчальної програми до поурочного плану.
- Тема 23. Урок, як основна форма шкільного навчання історії.
- Тема 24. Спостереження, аналіз та оцінка процесу навчання.
- Тема 25. Перевірка результатів навчання та оцінювання начальних досягнень учнів на уроках історії.

Модуль 7.

- Тема 26. Тернери навчання історії.
- Тема 27. Позакласні та позашкільні можливості навчання історії.

3. Рекомендована література / Ajánlott irodalom

Базова

1. A pedagógusok pedagógiája. Szerk.: Golnhofer Erzsébet és Nahalka István. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2001.
2. BORUZS – JACSMENIK: Évfordulók, események kalendárium. KheriÓN'97 Kft, Debrecen, 1999.
3. CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
4. F. DÁRDAI Ágnes: Történelmi megismerés – történelmi gondolkodás. I-II. kötet. Bp., 2006.
5. FOKI Tamás: Tanári kézikönyv a Képes történelmi atlasz használatához. Cartographia Kft. Bp., 2003.
6. KARLOVITZ János: Tankönyv: elmélet és gyakorlat. Bp., Nemzeti tankönyvkiadó, 2001.
7. KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
8. KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
9. Ki kicsoda a történelemben – bármely kiadása
10. KNAUSZ Imre: Történelem és oktatás. FPI, Bp., 1998.
11. SZABOLCS Ottó – Veresegyházi Béla: Rajzos vázlatok a történelem tanításához. Korona Kiadó, Bp., 1999.
12. SALLAI József – Veress Géza: A történelem tanítása. Tankönyvkiadó, Bp. 1977.
13. ПОМЕТИН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.

Допоміжна

14. ANTONI Alfonz: Az Európai Unió oktatási stratégiái. Új Pedagógiai Szemle. 1999. 3. sz.
15. Az évszámokon innen és túl... Megújuló történelemtanítás. Szerk.: Knausz Imre. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2001.

16. BÜKI Pálné: A könyvek szerepe, jelentősége a történelemórákon. Módszertani közlemények, 1984. 3. sz.
17. DÁRDAI Ágnes: A tankönyvkutatás alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Bp., - Pécs, 2002.
18. FARKAS Zoltán: Az informatikai eszközök felhasználása a történelemtanításban. Új Pedagógiai Szemle. 1999. 11. sz.
19. Fejezetek a történelemtanítás történetéből. I. Kötet. A kezdetektől 1868-ig. összeállította: Dr. Szabolcs Ottó. Bp., ELTE BTK, 2000.
20. Fejezetek a történelemtanítás történetéből. II. Kötet. 1868-tól a 20. század első évtizedéig. összeállította: Dr. Szabolcs Ottó. Bp., ELTE BTK, 2000.
21. FELKAI László: A kultuszminiszter: gr. Apponyi Albert. Új Pedagógiai Szemle. 1999. 7. sz.
22. GÖNZÖL Enikő: A történelem tananyag változásai Magyarországon az elmúlt száz évben. ELTE BTK, Bp., 1999.
23. GYÁNI Gábor: Mit várhat az iskola a szkeptikus történelemtanítástól? Új Pedagógiai Szemle. 1997. 4. sz.
24. HAMERS, J. H. M.–Overtoom, M. Th.: A gondolkodásra nevelés európai programja. Új Pedagógiai Szemle, 2000/7-8. sz.
25. HUSZÁR János: Helytörténet a történelemtanításban. Történelemtanítás, 1986. 4. sz. 6-10. o.
26. JAKAB György: A történelem tanítása az ezredfordulón. I. rész. Új Pedagógiai Szemle, 2000. 6. sz., II. rész Új Pedagógiai Szemle, 2000/7-8. sz.
27. Játékos történelem – történelmi játékok. Szerk.: Kövessi Erzsébet. BMK, Bp. 1984.
28. KARLOVICZ János: A tankönyvkészítés tényezői. Pedagógiai Szemle, 1987. 2. sz. 135-146. old.
29. KATONA András: A tantárgy-pedagógia kérdéséhez – a történelemtanítás felől szemlélve. Új Pedagógiai Szemle, 1997. 6. sz.
30. KATONA András: Módszertan – tantárgy-pedagógia – történelemtanítás. Módszertani lapok. Történelem, 1995. 2. sz. 1-14. old.
31. KOLLER Boglárka: Tankönyvek az Európai Unióban. Új Pedagógiai Szemle, 2000. 1. sz.
32. KOTSCHY Beáta: Felkészülés a tanítási órára. Köznevelés, 1987. 3. sz. 16-18. old.
33. KOWALSKI, Jacek: Oktatási és tantervreform Lengyelországban. Új Pedagógiai Szemle. 1998. 7. sz.
34. LÉNÁRT Béla: Honismeret és fakultáció. Történelemtanítás, 1985. 3. sz. 8-12. old.
35. MARTINÁK Jánosné – Várad Györgyné: Történelemóra és iskolai könyvtár. Történelemtanítás, 1984. 1. sz. 11-14. old.
36. MÁTRAI Zsuzsa: *Érettségi és felvételi külföldön. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2001.*
37. MEZEI Éva: Történelmi játékok. In: Gyerekek, évszázadok, kalandok. Szerk.: Trencsényi László és Várad István. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó; Bp. 1986.
38. MIHÁLYI Ildikó: Állampolgári nevelés a francia iskolákban. Új Pedagógiai Szemle, 2001. 6. sz.
39. MILTÉNYI Miklós: Játékos módszerek a történelemtanításban. Iskolakultúra, 1992. 4. sz. 49-53. old.
40. MOLNÁR Jánosné: Történelemóra a múzeumban. Történelemtanítás, 1978. 4. sz. 7-9. old.
41. NÉMETH András-Ehrenhard Skiera: Reformpedagógia és az iskola reformja. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1999.
42. NOVOK Rostás László: Így készíthetünk történelem tanmenetet. Köznevelés, 1980. 22. sz. 15. old.
43. OLLÉ János – SZIVÁK Judit: Mód—Szer—Tár. Módszertani tanulságok gyakorlati kézikönyve pedagógusoknak. / DVD melléklettel/. OKKER Kiadó, Bp., 2006.
44. Pedagógiai Lexikon. Főszerkesztő Nagy Sándor. Akadémiai Kiadó, Bp., 1-4. kötetek, 1976-1979
45. Pók, Attila 2010. European History – Still a Challenge, In: How to (RE)Write European History. History and Text Book Projects in Retrospect. Edited by Oliver Rathkolb. StudienVerlag, Innsbruck-Wien-Bozen,
ld. még http://ises.hu/webimages/Attila_Pok_European_History_Still_a_Challenge.pdf
46. SZABÓ László: Az iskolának nevelnie is kell. Új Pedagógiai Szemle, 2000. 1. sz.
47. SZABOLCS Ottó – Katona András: Történelem tantárgy-pedagógiai olvasókönyv. Dokumentumok a történelemtanítás történetének és módszertanának tanulmányozásához. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2006.
48. SZABOLCS Ottó: A történelem határmezsgyéjén. Hét témavázlat történelemtanároknak. ELTE BTK, Bp., 2003.
49. SZABOLCS Ottó: Az iskolai megismerés forradalmi. CD-ROM és számítógép a történelemtanításban. Új Pedagógiai Szemle. 1997. 11. sz.

50. SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: *A nemzeti történelem oktatásáról Kárpátalján két felmérés tükrében*. In: Acta Beregsasiensis. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve. 2007, VI. évf. 1. kötet.
51. SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: A történelemoktatás jelenlegi helyzete Ukrajnában (eredmények és problémák, rövid kitekintéssel a jövőre). In: Történelempedagógiai füzetek №15, Bp., 2003.
52. SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: A történelemoktatás távlatai Ukrajnában (Gondolatok egy tervezet kapcsán). In: Közoktatás. VIII. évf. 2001/3.
53. SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: *A történelemtanítás tündöklése és bukása. (Reformok és kísérletek Ukrajnában)*. In: Közös értékeink. Tanulmánykötet. Szerk.: Gabóda Béla és Lipcsei Imre. PoliPrint, Ungvár, 2004.
54. SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: Töretlenül és (szinte) változatlanul. A történelemtanítás régen és ma a k. h. 22-44°-a között, Ukrajnában. In: Történelempedagógiai Füzetek. 25. sz. Bp. 2007.
55. SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: Új általános iskolai történelemtankönyveink. In: Közoktatás, 2002/1. szám.
56. SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: Két évtized tükrében. Az iskolai történelemtanítás helyzetének alakulása Ukrajnában. (1991-2011). In: „Így maradok meg hírvivőnek”. In memoriam Soós Kálmán. Tanulmányok Soós Kálmán emlékére. Beregszász-Ungvár, II. Rákóczi Ferenc KMF-PoliPrint, 2012.
57. SZEKENYI Péter: A helyi tanterv készítésének elvei és lépései. In: Hogyan készítsünk helyi tantervet? Miskolc 1994. 5-31. old.
58. SZEKENYI Péter: Szakterem nálunk és külföldön. Történelemtanítás, 1971. 5. sz. 7-9. old.
59. SZEKENYI Péter: Tantervek nálunk és Európában. Köznevelés, 1990. 11. sz. 8-9. old.
60. SZEKENYI Péter: Tantervi szabályozás Európában. In: Tantervek külföldön. Szerk.: Horánszky Nándor. (A tantervelmélet forrásai 15.) OKI, Bp. 1993. VII-XII. o.l.d.
61. SZEKENYI Péter: Tantervkészítés egykor és most. Educatio, 1994. 3. sz. 345-354. old.
62. VÁRADI István: Történelmi játékok. Iskolakultúra, 1994. 19. sz. 45-48. old.
63. VARGA Katalin: Tantervi reformtörekvések a nagyvilágban. Új Pedagógiai Szemle, 1991. 6. sz. 79-83. old.
64. VERESS Judit: A történelemtanítás módszertanának pedagógiai alapjai. A szemelvényeket válogatta, a bevezető tanulmányt írta: Németh András. OKI, Bp., 1997.
65. WESZELY Ödön munkásságának tanterv- és művelődéstörténeti vonatkozásai. Tankönyvkiadó, Bp., 1
66. АНДРЕЕВСКАЯ Т. П. История древнего мира: Контрольные и проверочные работы. – Москва: АТС «Астрель», 2002.
67. БАРИНЕЦЬ О. В.: Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах / Вступна стаття К. О. Баханова. – Харків: Вид. група «Основа», 2011. – (Б-ка журн. «Історія та правознавство»). Вип. 01 (85)).
68. БАХАНОВ К. О.: Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. Посібник для вчителя. Київ: Видавництво «ГЕНЕЗА», 1996.
69. БРАНДТ М. Ю. История древнего мира. 5 класс. Учебно-методическое пособие. – Москва, 2002.
70. Все для учителя. № 2. 2000р., № 2-3, 4. 2001р., № 26. 2001р.
71. ГИРИЧ Ігор. Національний дискурс як забороло від ксенофобії, або як наші мінуси зробити плюсами. *Історія в школах України*, 2008, №7-8.
72. ГИРИЧ Ігор. [Страсті навколо підручників з історії](#): підручник як головний засіб будівництва держави. In: Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць. – Випуск 16: На пошану докора історичних наук проф. С. В.Кульчицького з нагоди 70-річчя від дня народження та 50-річчя наукової праці/ відп. Ред. В.Смолій: В 2-х частинах. – Ч. 1. – Київ. – с. 243-252.
73. ГИРИЧ Ігор. Українська історична освіта на початку ХХІ ст.: від обмежень філософії етноцентризму до концепції засвоєння «чужого» як «свого». *Історія в школах України*, 2009, №5.
74. ГИРИЧ Ігор. Якої реорганізації потребує шкільна історія? *Історія в школах України*, 2008, №10.
75. ПІСЕМ, Наталія. Олімпіадні та інші творчі завдання. // *Історія в сучасній школі*. – 2012. - №10
76. ГОНЧАРУК К. Тесты по истории древнего мира. – Москва, 1996.
77. ГОРДЕР Г. И. Рабочая тетрадь по истории древнего мира. – Москва, 1996.
78. ГУПАН Нестор. «Нові підходи до вибору і структурування змісту підручника з історії України» (Актуальне інтерв'ю). *Історія в школах України*, 2008, №9.

79. Історія стародавнього світу в літературних творах: Хрестоматія для 6 класу серед. Шк. / Упоряд. К. І. Кричал. – Київ: Ірпінь: ВТО «Прун», 1998.
80. Історія стародавнього світу: Навчальний посібник для 6 класу середньої загальноосвітньої школи / Авт.-упоряд.: І. Я. Щупак, С. О. Голованів, Щ. П. Решетникова // під ред. І. Я. Щупака. – Запоріжжя: Прем'єр, 1999.
81. КОЖЕМ'ЯКА. 20 ігор історії стародавнього світу. Київ, 2003.
82. КОМАРОВ Юрій. Підручник: яким йому бути? *Історія в школах України*, 2009, №6.
83. КУЛЬЧИЦЬКИЙ, Станіслав. Державний стандарт освіти й вимоги до нового покоління підручників з історії, In: Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії): Зб. наук. ст. – Київ: Генеза.
84. КУЛЬЧИЦЬКИЙ, Станіслав. Історія Батьківщини в шкільних підручниках. *Дзеркало тижня*, 2002, 3-9 серпня.
85. КУЛЬЧИЦЬКИЙ, Станіслав. Історія і час. Роздуми історика. *Український Історичний Журнал*. 1992. №4.
86. КУРИЛІВ В. І. Методика викладання історії: Навч. Посіб. – Харків-Торонто: ТОВ Вид-во «Ранок», 2008.
87. МИСАН, Віктор. Багатоперспективність у змісті шкільних курсів історії. *Історія в школах України*, 2008, №11-12.
88. МИСАН, Віктор. Полікультурна історія України. *Історія в сучасній школі*, 2010, №5. 27-31 р.
89. МИСАН, Віктор. Полікультурність у змісті шкільної історії: вимога часу чи забаганка науковців? *Історія в сучасній школі*, 2010, №5. 23-26 р.
90. МИСАН, Віктор. Проблема суб'єктивізації змісту в шкільних підручниках історії. *Історія в школах України*, 2010, №3.
91. МИСАН, Віктор. Як в умовах суб'єктивізації навчального змісту вивчати шкільну історію? *Історія в школах України*, 2010, №4.
92. МИЦИК Юрій. Нове чи призабуте старе: міркування про книжку «Шкільна історія очима істориків-науковців». *Історія в школах України*, 2008, №11-12.
93. МОКРОГУЗ О. П., ЄРМОЛЕНКО А. О. Дидактичні ігри на уроках історії. 5-9 класи. Харків: Основа, 2004.
94. ОСТРОВЕРХОВА Надія: Нестандартні форми навчання (Нетрадиційні форми організації навчально-виховного процесу та їх аналіз). Директор школи. 2001. № 40-42.
95. ПОРТНОВ А. Terra hostica. Образ России в украинских школьных учебниках истории после 1991 года. *Неприкосновенный запас* [Москва]. 2004. № 4(36).
(<http://magazines.russ.ru/nz/2004/4/port12.html>)
(<http://www.polit.ru/research/2004/12/14/portnov.html>)
(http://dialogs.org.ua/issue_full.php?m_id=1733) 2011.05.20.
96. ПОРТНОВ А. Між «Центральною Європою» та «Русским миром»: Сучасна Україна у просторі міжнародних інтелектуальних дискусій. – Київ: НІСД
97. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України 5-11 класи, всесвітня історія 6-11 класи. Київ, "Шкільний світ". 2001.
98. Разом на одній землі. Історія України багатокультурна: Навчальний посібник. Головний редактор: Петро Кендзьор. – Львів: ЗУКЦ. 332 р.
99. СВЯТОКУМ, Оксана. Робота з текстовими джерелами на уроках історії в 5 класі. // *Історія в сучасній школі*. – 2012. - №10
100. ТЕРНО Сергей. Полікультурна освіта: чи потрібна вона Україні? *Історія в школах України*, 2008, №9.
101. ТУРЧЕНКО Ф. Підручники історії перед перспективою «узгодження». *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*, 2011, №3.
102. УДОД О. Зміст української історичної освіти в сучасній російській історіографії: імперські стереотипи і міфи. *Історія в школах України*, 2006, №1.
103. УДОД О. Сучасні українські підручники з історії в оцінці польських та німецьких істориків. *Проблеми історії України*. – Вип. 9. – Київ.
104. УДОД Олександр: Концепція історичної освіти середньої загальноосвітньої 12-річної школи. *Освіта України*. № 18-19.
105. ХАРКІВСЬКА Н. І. Збірник задач та завдань з історії стародавнього світу. Харків, 1997.

106. ХВОРОСТЕНКО, Сергій. Використання інтернет-ресурсів на уроках історії. // *Історія в сучасній школі*. – 2012. - №10
107. ЦВЭТКОВА Г. А. Дидактические материалы по истории древнего мира. – Москва, 2003.
108. Шаповал Юрій, Телус Магдалена. Передмова. In: Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії): Зб. наук. ст. – Київ: Генеза.
109. ЯКОВЛЕВ Н. М., СОХОР А. М. Методика и техника урока в школе. – Москва: Просвещение, 1985.
110. ЯРМАЧЕНКО Микола: Реформування освіти та педагогічної науки в Україні. Історія та сучасність. - Директор школи, ліцеї та гімназії. - 2001. - № 3. - с. 18-44.
111. Освіта України
112. Інформаційний збірник Міністерства Освіти і Науки України
113. Історія в школах України
114. Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання
115. Історія України
116. Історія і правознавство
117. Új Pedagógia Szemle és az Iskolakultúra *szakmai folyóiratok különböző számai*

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

5.Засоби діагностики успішності навчання: модульні контрольні роботи, захист реферату

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Кафедри історії та суспільних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з навчальної роботи

“_____” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

напрямок підготовки/спеціальність: 01 «Освіта» 014 «Середня освіта»

спеціалізація: «Історія»

Розробники програми:

к.і.н, доктор філософії у галузі історії, в.о. доцента Самборовскі-Нодь І.І.

Затверджено на засіданні кафедри історії та суспільних дисциплін

Протокол №1 від „31” серпня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 7	Галузь знань <i>гуманітарні науки</i>	Обов'язкова	
Модулів – 7 Змістових модулів – 7	Напрямок підготовки /спеціальність: 01 «Освіта» 014 Середня освіта» спеціалізація: «Історія»	Курс: 2-й	
Загальна кількість годин – 210		Семестр: 3,4-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Рівень освіти: <i>бакалавр</i>	46 год.	8 год.
		Семінарські	
		60 год.	----
		Лабораторні	
		----	----
		Самостійна робота	
		104 год.	202 год.
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надати студентам уявлення про основні закономірності навчання історії та теоретичні засади історичної дидактики, сформулювати вміння, які будуть використані у практиці навчання та виховання школярів на уроках історії. Теоретична та практична демонстрація викладання історії у школах.

Завдання: Підготовка студентів до безпосередньої шкільної роботи, а також до того, щоб майбутні вчителі історії завжди знали: що, чому та як вони навчають; у кожній фазі викладання постійно і послідовно використовували обмірковані принципи та могли обґрунтувати їх використання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: предмет, завдання та зв'язки дисципліни з іншими педагогічними предметами; історія вітчизняного та зарубіжного викладання історії; виховані та дидактичні принципи з викладання історії; фази пізнавального процесу; фази процесі використання знань; предметну структуру історичних знань; види та типи навчальних програм; зв'язок між навчальною програмою, календарним планом та тематичним планування; типи уроків; основні принципи аналізу уроку; різноманітні засоби та методи, які застосовуються при викладанні історії; структуру та зміст вітчизняних підручників ЗОШ з історії.

вміти: скласти навчальну програму, календарного плану та тематичного планування; скласти різноманітні поурочні конспекти згідно сучасних вимог; дати поліграфічну, методичну та змістову характеристику шкільних підручників; дати реальний аналіз відвідуваного уроку; реально контролювати та оцінювати знання та вміння учнів; ефективно використовувати історичну карту та атласи на уроці; застосовувати різноманітні засоби та методи викладання історії на уроці.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	л а б	ін д	с.р.		л	п	л а б	і н д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1 0	1 1	1 1 2	13
Змістовий модуль 1.												
Вступ до спец-дидактику історії.												
Тема 1. Методика навчання історії як галузь науки.	4	4	-			-	4	-				4
Тема 2. Історія викладання історії.	34		-			34	34	-				34
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>38</i>	<i>4</i>	<i>-</i>			<i>34</i>	<i>38</i>	<i>-</i>				<i>38</i>
Змістовий модуль 2.												
Мета, структура та основні принципи викладання історії в школі.												
Тема 3. Мета та структура викладання історії в школі в сучасній Україні.	4	4	-			-	4	2				2
Тема 4. Зміст шкільної історичної освіти	4	-	4			-	4	1				3
Тема 5. Специфічні виховальні принципи в навчанні історії	4	4	-			-	4	-				4
Тема 6. Специфічні дидактичні принципи та завдання в навчанні історії	1	1	-			-	1	-				1
Тема 7. Традиційність та модерність в навчанні історії	6	-	-			6	6	-				6
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>19</i>	<i>9</i>	<i>4</i>			<i>6</i>	<i>19</i>	<i>1</i>				<i>18</i>
Змістовий модуль 3.												
Засоби навчання у викладанні історії												
Тема 8. Шкільний підручник	14	4	10			-	14	1				13
Тема 9. Текстові засоби в навчанні історії	8	2	6			-	8	-				8
Тема 10. Наочні засоби у навчанні історії	22	2	8			12	22	-				22
Тема 11. Технічні засоби навчання (ТЗН)	2	1	1			-	2	-				2
Тема 12. Засоби й прийоми орієнтації в історичному просторі	2	-	2			-	2	-				2
Тема 13. Засоби й прийоми орієнтації в історичному часу	2	-	2			-	2	-				2
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	<i>50</i>	<i>9</i>	<i>29</i>			<i>12</i>	<i>50</i>	<i>1</i>				<i>49</i>

Змістовий модуль 4.										
Методичні прийоми у ході здобуття знань										
Тема 14. Поняття методів та засобів навчання у викладанні історії	6	6	-			-	6	-		6
Тема 15. Методичні принципи викладання історії в школі	1	1	-			-	1	-		1
Тема 16. Живе слово та його роль	2	2	-			-	2	-		2
Тема 17. Розвивальна форма навчання історії	2	-	2			-	2	-		2
Тема 18. Диференціація та індивідуальні форми роботи на уроках історії	2	1	1			-	2	-		2
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	<i>13</i>	<i>10</i>	<i>3</i>			<i>-</i>	<i>13</i>	<i>-</i>		<i>13</i>
Змістовий модуль 5.										
Пізнавальні вміння та здібність учнів на уроці історії										
Тема 19. Пізнавальні вміння як компонент змісту шкільної історичної освіти	1	-	1			-	1	-		1
Тема 20. Психолого-педагогічна характеристика пізнавальних можливостей учнів у навчанні	3	-	1			2	3	-		3
Тема 21. Діагностика пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії	3	-	1			2	3	-		3
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	<i>7</i>	<i>-</i>	<i>3</i>			<i>4</i>	<i>7</i>	<i>-</i>		<i>7</i>
Змістовий модуль 6.										
Документи в навчанні історії										
Тема 22. Від навчальної програми до поурочного плану.	8	7	1			-	8	2		6
Тема 23. Урок, як основна форма шкільного навчання історії.	29	2	15			12	29	1		28
Тема 24. Спостереження, аналіз та оцінка процесу навчання.	8	2	-			6	8	1		7
Тема 25. Перевірка результатів навчання та оцінювання початкових досягнень учнів на уроках історії.	4	3	1			-	4	-		4
<i>Разом за змістовим модулем 6</i>	<i>49</i>	<i>14</i>	<i>17</i>			<i>18</i>	<i>49</i>	<i>4</i>		<i>45</i>
Змістовий модуль 7.										
Тернери навчання історії.										
Тема 26. Тернери навчання історії.	4	-	4			-	4	-		4
Тема 27. Позакласні та позашкільні можливості навчання історії.	30	-	-			30	30	-		30
<i>Разом за змістовим модулем 7</i>	<i>34</i>	<i>-</i>	<i>4</i>			<i>30</i>	<i>34</i>	<i>-</i>		<i>34</i>
<i>Усього годин</i>	<i>210</i>	<i>46</i>	<i>60</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>104</i>	<i>210</i>	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>202</i>

4. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

<i>з/п</i>		<i>годин</i>
1.	Зміст шкільної історичної освіти	4
2.	Шкільний підручник	10
3.	Текстові засоби в навчанні історії	6
4.	Наочні засоби у навчанні історії	8
5.	Технічні засоби навчання (ТЗН)	1
6.	Засоби й прийоми орієнтування в історичному просторі	2
7.	Засоби й прийоми орієнтування в історичному часу	2
8.	Розвивальна форма навчання історії	2
9.	Диференціація та індивідуальні форми роботи на уроках історії	1
10.	Пізнавальні вміння як компонент змісту шкільної історичної освіти	1
11.	Психолого-педагогічна характеристика пізнавальних можливостей учнів у навчанні	1
12.	Діагностика пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії	1
13.	Від навчальної програми до поурочного плану.	1
14.	Урок, як основна форма шкільного навчання історії.	15
15.	Перевірка результатів навчання та оцінювання начальних досягнень учнів на уроках історії	1
16.	Тернери навчання історії.	4
	Всього:	60

5, 6. Практичні і лабораторні заняття – не передбачені навчальним планом

7. Самостійна робота

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1.	Історія викладання історії.	34
2.	Традиційність та модерність в навчанні історії	6
3.	Наочні засоби у навчанні історії	12
4.	Психолого-педагогічна характеристика пізнавальних можливостей учнів у навчанні	2
5.	Діагностика пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії	2
6.	Урок, як основна форма шкільного навчання історії.	12
7.	Спостереження, аналіз та оцінка процесу навчання.	6
8.	Позакласні та позашкільні можливості навчання історії.	30
	Разом	104

8. Індивідуальні завдання

Курсова робота з курсу, реферат, доповідь.

9. Методи навчання

Проблемно-тематичний, аналізу і синтезу, порівняльний.

10. Методи контролю

Письмова контрольна робота, модульні контрольні роботи, підготовка реферату, колоквиум, співбесіда, індивідуальна бесіда

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Під час виставлення підсумкової оцінки за навчальну дисципліну заліковий кредит (100% = 100 балів) розподіляється для оцінювання в балах рівня, якості та обсягу знань, умінь та навичок студента таким чином:

1. **Відвідування лекцій та практичних занять** – 5 балів.

2. **Участь у семінарському занятті:**

максимальна оцінка за виступ – 3 бали;

максимум за роботу на семінарських заняттях – 30 балів.

3. **Індивідуальна робота** -

- самостійна робота - 10 балів;

- індивідуальна робота (реферат, есе, доповідь, презентація) - 10 балів;

- науково-дослідна робота (участь в конференції, наукова стаття, конкурсна робота, участь в олімпіадах) - 10 балів

Всього - до 30 балів

4. **Поточний контроль** -

Модульні контролю, зокрема тестування, виконання творчих завдань. Всього – 5 балів

5. **Підсумковий контроль** – 30 балів.

Якщо підсумковий контроль – залік, 30 балів підсумкового контролю розподіляється між пунктами 2 і 3 (за участь в семінарському занятті – до 45 балів, індивідуальна робота - до 45 балів)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

Заочні засоби, відеофільми, методичні рекомендації, мультимедійні засоби.

13. Рекомендована література

Базова:

118. A pedagógusok pedagógiája. Szerk.: Golnhofer Erzsébet és Nahalka István. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2001.

119. BORUZS – JACSMENIK: Évfordulók, események kalendárium. Kherión'97 Kft, Debrecen, 1999.

120. CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.

121. F. DÁRDAI Ágnes: Történelmi megismerés – történelmi gondolkodás. I-II. kötet. Bp., 2006.

122. FOKI Tamás: Tanári kézikönyv a Képes történelmi atlasz használatához. Cartographia Kft. Bp., 2003.
123. KARLOVITZ János: Tankönyv: elmélet és gyakorlat. Bp., Nemzeti tankönyvkiadó, 2001.
124. KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
125. KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
126. Ki kicsoda a történelemben – bármely kiadása
127. KNAUSZ Imre: Történelem és oktatás. FPI, Bp., 1998.
128. SZABOLCS Ottó – Veresegyházi Béla: Rajzos vázlatok a történelem tanításához. Korona Kiadó, Bp., 1999.
129. SALLAI József – Veress Géza: A történelem tanítása. Tankönyvkiadó, Bp. 1977.
130. ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.

Допоміжна:

131. ANTONI
Alfonz: Az Európai Unió oktatási stratégiái. Új Pedagógiai Szemle. 1999. 3. sz.
132. Az évszámokon innen és túl... Megújuló történelemtanítás. Szerk.: Knausz Imre. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2001.
133. BÜKI
Pálné: A könyvek szerepe, jelentősége a történelemórákon. Módszertani közlemények, 1984. 3. sz.
134. DÁRDAI Ágnes: A tankönyvkutatás alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Bp., - Pécs, 2002.
135. FARKAS Zoltán: Az informatikai eszközök felhasználása a történelemtanításban. Új Pedagógiai Szemle. 1999. 11. sz.
136. Fejezetek a történelemtanítás történetéből. I. Kötet. A kezdetektől 1868-ig. összeállította: Dr. Szabolcs Ottó. Bp., ELTE BTK, 2000.
137. Fejezetek a történelemtanítás történetéből. II. Kötet. 1868-tól a 20. század első évtizedéig. összeállította: Dr. Szabolcs Ottó. Bp., ELTE BTK, 2000.
138. FELKAI László: A kultuszminiszter: gr. Apponyi Albert. Új Pedagógiai Szemle. 1999. 7. sz.
139. GÖNZÖL Enikő: A történelem tananyag változásai Magyarországon az elmúlt száz évben. ELTE BTK, Bp., 1999.
140. GYÁNI Gábor: Mit várhat az iskola a szkeptikus történelemtanítástól? Új Pedagógiai Szemle. 1997. 4. sz.
141. HAMERS, J. H. M.–Overtoom, M. Th.: A gondolkodásra nevelés európai programja. Új Pedagógiai Szemle, 2000/7-8. sz.
142. HUSZÁR János: Helytörténet a történelemtanításban. Történelemtanítás, 1986. 4. sz. 6-10. o.
143. JAKAB György: A történelem tanítása az ezredfordulón. I. rész. Új Pedagógiai Szemle, 2000. 6. sz., II. rész Új Pedagógiai Szemle, 2000/7-8. sz.
144. Játékos történelem – történelmi játékok. Szerk.: Kövessi Erzsébet. BMK, Bp. 1984.
145. KARLOVICZ János: A tankönyvkészítés tényezői. Pedagógiai Szemle, 1987. 2. sz. 135-146. old.
146. KATONA András: A tantárgy-pedagógia kérdéséhez – a történelemtanítás felől szemlélve. Új Pedagógiai Szemle, 1997. 6. sz.
147. KATONA András: Módszertan – tantárgy-pedagógia – történelemtanítás. Módszertani lapok. Történelem, 1995. 2. sz. 1-14. old.
148. KOLLER Boglárka: Tankönyvek az Európai Unióban. Új Pedagógiai Szemle, 2000. 1. sz.
149. KOTSCHY Beáta: Felkészülés a tanítási órára. Köznevelés, 1987. 3. sz. 16-18. old.
150. KOWALSKI, Jacek: Oktatási és tantervreform Lengyelországban. Új Pedagógiai Szemle. 1998. 7. sz.

151. LÉNÁRT Béla: Honismeret és fakultáció. Történelemtanítás, 1985. 3. sz. 8-12. old.
152. MARTINÁK Jánosné – Váradi Györgyné: Történelemóra és iskolai könyvtár. Történelemtanítás, 1984. 1. sz. 11-14. old.
153. MÁTRAI Zsuzsa: *Érettségi és felvételi külföldön. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2001.*
154. MEZEI Éva: Történelmi játékok. In: Gyerekek, évszázadok, kalandok. Szerk.: Trencsényi László és Váradi István. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó; Bp. 1986.
155. MIHÁLYI Ildikó: Állampolgári nevelés a francia iskolákban. Új Pedagógiai Szemle, 2001. 6. sz.
156. MILTÉNYI Miklós: Játékos módszerek a történelemtanításban. Iskolakultúra, 1992. 4. sz. 49-53. old.
157. MOLNÁR Jánosné: Történelemóra a múzeumban. Történelemtanítás, 1978. 4. sz. 7-9. old.
158. NÉMETH András-Ehrenhard Skiera: Reformpedagógia és az iskola reformja. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1999.
159. NOVOK Rostás László: Így készíthetünk történelem tanmenetet. Köznevelés, 1980. 22. sz. 15. old.
160. OLLÉ János – SZIVÁK Judit: Mód—Szer—Tár. Módszertani tanulságok gyakorlati kézikönyve pedagógusoknak. / DVD melléklettel/. OKKER Kiadó, Bp., 2006.
161. Pedagógiai Lexikon. Főszerkesztő Nagy Sándor. Akadémiai Kiadó, Bp., 1-4. kötetek, 1976-1979
162. Pók, Attila 2010. European History – Still a Challenge, In: How to (RE)Write European History. History and Text Book Projects in Retrospect. Edited by Oliver Rathkolb. StudienVerlag, Innsbruck-Wien-Bozen, ld. még http://ises.hu/webimages/Attila_Pok_European_History_Still_a_Challenge.pdf
163. SZABÓ László: Az iskolának nevelnie is kell. Új Pedagógiai Szemle, 2000. 1. sz.
164. SZABOLCS Ottó – Katona András: Történelem tantárgy-pedagógiai olvasókönyv. Dokumentumok a történelemtanítás történetének és módszertanának tanulmányozásához. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2006.
165. SZABOLCS Ottó: A történelem határmezsgyéjén. Hét témavázlat történelemtanároknak. ELTE BTK, Bp., 2003.
166. SZABOLCS Ottó: Az iskolai megismerés forradalmi. CD-ROM és számítógép a történelemtanításban. Új Pedagógiai Szemle. 1997. 11. sz.
167. SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY Ibolya: *A nemzeti történelem oktatásáról Kárpátalján két felmérés tükrében.* In. Acta Beregsasiensis. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve. 2007, VI. évf. 1. kötet.
168. SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY Ibolya: A történelemoktatás jelenlegi helyzete Ukrajnában (eredmények és problémák, rövid kitekintéssel a jövőre). In. Történelempedagógiai füzetek №15, Bp., 2003.
169. SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY Ibolya: A történelemoktatás távlati Ukrajnában (Gondolatok egy tervezet kapcsán). In. Közoktatás. VIII. évf. 2001/3.
170. SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY Ibolya: *A történelemtanítás tündöklése és bukása. (Reformok és kísérletek Ukrajnában).* In. Közös értékeink. Tanulmánykötet. Szerk.: Gabóda Béla és Lipcsei Imre. PoliPrint, Ungvár, 2004.
171. SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY Ibolya: Töretlenül és (szinte) változatlanul. A történelemtanítás régen és ma a k. h. 22-44°-a között, Ukrajnában. In. Történelempedagógiai Füzetek. 25. sz. Bp. 2007.
172. SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY Ibolya: Új általános iskolai történelemtankönyveink. In. Közoktatás, 2002/1. szám.
173. SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY Ibolya: Két évtized tükrében. Az iskolai történelemtanítás helyzetének alakulása Ukrajnában. (1991-2011). In. „Így maradok meg hírvivőnek”. In memoriam Soós Kálmán. Tanulmányok Soós Kálmán emlékére. Beregszász-Ungvár, II. Rákóczi Ferenc KMF-PoliPrint, 2012.

174. SZEKENYI Péter: A helyi tanterv készítésének elvei és lépései. In: *Hogyan készítsünk helyi tantervet?* Miskolc 1994. 5-31. old.
175. SZEKENYI Péter: Szakterem nálunk és külföldön. *Történelemtanítás*, 1971. 5. sz. 7-9. old.
176. SZEKENYI Péter: Tantervek nálunk és Európában. *Köznevelés*, 1990. 11. sz. 8-9. old.
177. SZEKENYI Péter: Tantervi szabályozás Európában. In: *Tantervek külföldön*. Szerk.: Horánszky Nándor. (A tantervelmélet forrásai 15.) OKI, Bp. 1993. VII-XII. o.l.d.
178. SZEKENYI Péter: Tantervkészítés egykor és most. *Educatio*, 1994. 3. sz. 345-354. old.
179. VÁRADI István: Történelmi játékok. *Iskolakultúra*, 1994. 19. sz. 45-48. old.
180. VARGA Katalin: Tantervi reformtörekvések a nagyvilágban. *Új Pedagógiai Szemle*, 1991. 6. sz. 79-83. old.
181. VERESS Judit: A történelemtanítás módszertanának pedagógiai alapjai. A szemelvényeket válogatta, a bevezető tanulmányt írta: Németh András. OKI, Bp., 1997.
182. WESZELY Ödön munkásságának tanterv- és művelődéstörténeti vonatkozásai. Tankönyvkiadó, Bp., 1
183. АНДРЕЕВСКАЯ Т. П. История древнего мира: Контрольные и проверочные работы. – Москва: АТС «Астрель», 2002.
184. БАРИНЕЦЬ О. В.: Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах / Вступна стаття К. О. Баханова. – Харків: Вид. група «Основа», 2011. – (Б-ка журн. «Історія та правознавство»). Вип. 01 (85)).
185. БАХАНОВ К. О.: Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. Посібник для вчителя. Київ: Видавництво «ГЕНЕЗА», 1996.
186. БРАНДТ М. Ю. История древнего мира. 5 класс. Учебно-методическое пособие. – Москва, 2002.
187. Все для вчителя. № 2. 2000р., № 2-3, 4. 2001р., № 26. 2001р.
188. ГИРИЧ Ігор. Національний дискурс як забороло від ксенофобії, або як наші мінуси зробити плюсами. *Історія в школах України*, 2008, №7-8.
189. ГИРИЧ Ігор. Страсті навколо підручників з історії: підручник як головний засіб будівництва держави. In: *Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць*. – Випуск 16: На пошану докора історичних наук проф. С. В.Кульчицького з нагоди 70-річчя від дня народження та 50-річчя наукової праці/ відп. Ред. В.Смолій: В 2-х частинах. – Ч. 1. – Київ. – с. 243-252.
190. ГИРИЧ Ігор. Українська історична освіта на початку ХХІ ст.: від обмежень філософії етноцентризму до концепції засвоєння «чужого» як «свого». *Історія в школах України*, 2009, №5.
191. ГИРИЧ Ігор. Якої реорганізації потребує шкільна історія? *Історія в школах України*, 2008, №10.
192. ПІСЕМ, Наталія. Олімпіадні та інші творчі завдання. // *Історія в сучасній школі*. – 2012. - №10
193. ГОНЧАРУК К. Тесты по истории древнего мира. – Москва, 1996.
194. ГОРДЕР Г. И. Рабочая тетрадь по истории древнего мира. – Москва, 1996.
195. ГУПАН Нестор. «Нові підходи до вибору і структурування змісту підручника з історії України» (Актуальне інтерв'ю). *Історія в школах України*, 2008, №9.
196. Історія стародавнього світу в літературних творах: Хрестоматія для 6 класу серед. Шк. / Упоряд. К. І. Кричал. – Київ: Ірпінь: ВТО «Прун», 1998.
197. Історія стародавнього світу: Навчальний посібник для 6 класу середній загальноосвітньої школи / Авт.-упоряд.: І. Я. Щупак, С. О. Голованів, Щ. П. Решетникова // під ред. І. Я. Щупака. – Запоріжжя: Прем'єр, 1999.
198. КОЖЕМ'ЯКА. 20 ігор історії стародавнього світу. Київ, 2003.
199. КОМАРОВ Юрій. Підручник: яким йому бути? *Історія в школах України*, 2009, №6.

200. Кульчицький, Станислав. Державний стандарт освіти й вимоги до нового покоління підручників з історії, In: Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії): Зб. наук. ст. – Київ: Генеза.
201. Кульчицький, Станислав. Історія Батьківщини в шкільних підручниках. *Дзеркало тижня*, 2002, 3-9 серпня.
202. Кульчицький, Станислав. Історія і час. Роздуми історика. *Український Історичний Журнал*. 1992. №4.
203. Курилів В. І. Методика викладання історії: Навч. Посіб. – Харків-Торонто: ТОВ Вид-во «Ранок», 2008.
204. МИСАН, Віктор. Багатоперспективність у змісті шкільних курсів історії. *Історія в школах України*, 2008, №11-12.
205. МИСАН, Віктор. Полікультурна історія України. *Історія в сучасній школі*, 2010, №5. 27-31 р.
206. МИСАН, Віктор. Полікультурність у змісті шкільної історії: вимога часу чи забаганка науковців? *Історія в сучасній школі*, 2010, №5. 23-26 р.
207. МИСАН, Віктор. Проблема суб'єктивізації змісту в шкільних підручниках історії. *Історія в школах України*, 2010, №3.
208. МИСАН, Віктор. Як в умовах суб'єктивізації навчального змісту вивчати шкільну історію? *Історія в школах України*, 2010, №4.
209. Мицик Юрій. Нове чи призабуте старе: міркування про книжку «Шкільна історія очима істориків-науковців». *Історія в школах України*, 2008, №11-12.
210. МОКРОГУЗ О. П., ЄРМОЛЕНКО А. О. Дидактичні ігри на уроках історії. 5-9 класи. Харків: Основа, 2004.
211. ОСТРОВЕРХОВА Надія: Нестандартні форми навчання (Нетрадиційні форми організації навчально-виховного процесу та їх аналіз). Директор школи. 2001. № 40-42.
212. ПОРТНОВ А. Між «Центральною Європою» та «Русским миром»: Сучасна Україна у просторі міжнародних інтелектуальних дискусій. – Київ: НІСД
213. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України 5-11 класи, всесвітня історія 6-11 класи. Київ, "Шкільний світ". 2001.
214. Разом на одній землі. Історія України багатокультурна: Навчальний посібник. Головний редактор: Петро Кендзьор. – Львів: ЗУКЦ. 332 р.
215. СВЯТОКУМ, Оксана. Робота з текстовими джерелами на уроках історії в 5 класі. // *Історія в сучасній школі*. – 2012. - №10
216. ТЕРНО Сергей. Полікультурна освіта: чи потрібна вона Україні? *Історія в школах України*, 2008, №9.
217. ТУРЧЕНКО Ф. Підручники історії перед перспективою «узгодження». *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*, 2011, №3.
218. УДОД О. Зміст української історичної освіти в сучасній російській історіографії: імперські стереотипи і міфи. *Історія в школах України*, 2006, №1.
219. УДОД О. Сучасні українські підручники з історії в оцінці польських та німецьких істориків. *Проблеми історії України*. – Вип. 9. – Київ.
220. УДОД Олександр: Концепція історичної освіти середньої загальноосвітньої 12-річної школи. *Освіта України*. № 18-19.
221. ХАРКІВСЬКА Н. І. Збірник задач та завдань з історії стародавнього світу. Харків, 1997.
222. ХВОРОСТЕНКО, Сергій. Використання інтернет-ресурсів на уроках історії. // *Історія в сучасній школі*. – 2012. - №10
223. ЦВЭТКОВА Г. А. Дидактические материалы по истории древнего мира. – Москва, 2003.
224. Шаповал Юрій, Телус Магдалена. Передмова. In: Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії): Зб. наук. ст. – Київ: Генеза.

225. ЯКОВЛЕВ Н. М., Сохор А. М. Методика и техника урока в школе. – Москва: Просвещение, 1985.
226. ЯРМАЧЕНКО Микола: Реформування освіти та педагогічної науки в Україні. Історія та сучасність. - Директор школи, ліцеї та гімназії. - 2001. - № 3. - с. 18-44.
227. Освіта України
228. Інформаційний збірник Міністерства Освіти і Науки України
229. Історія в школах України
230. Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання
231. Історія України
232. Історія і правознавство
233. Új Pedagógia Szemle és az Iskolakultúra szakmai folyóiratok különböző számai

14. Інформаційні ресурси

1. www.nas.gov.ua
2. www.mon.gov.ua
3. <http://www.nbu.gov.ua/eb/ep.html>
4. www.epa.oszk.hu
5. www.mek.oszk.hu
6. www.oszk.hu/humanus
7. www.matarka.hu
8. www.tortenelemtanitas.hu
9. www.upsz.hu

Методичні вказівки до семінарських робіт з дисципліни

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Участь у *семінарських заняттях* має бути спрямована не просто на набуття певної суми знань, а головним чином на вироблення уміння і навичок за допомогою отриманих знань самостійно розбиратися у складних процесах суспільного розвитку. Одним з ефективних засобів активізації студентів на семінарських заняттях є проблемне навчання, що сприяє розвитку творчої думки і процесу пізнання.

Семінарські заняття в умовах проблемного навчання можуть набувати різних організаційних форм - "круглий стіл", ділова гра, диспут, прес-конференція, конкурс на краще знання першоджерел та ін. У їх основі – інтенсифікація навчального процесу через змагальність, поглиблення якісної підготовки, підвищення відповідальності за ефективне вирішення питань семінару, вироблення вміння відстоювати власні переконання, вести творчі дискусії, набувати навичок організаторської роботи.

Семінар («семінар» латинською мовою означає «розсадник», а в буквальному розумінні – поширення знань шляхом усних виступів і обговорень), на першому курсі найбільш поширена форма – розгорнута бесіда, яка вимагає знання фактичного матеріалу, уміння аргументовано викласти свої знання в усній формі.

При підготовці до семінарського заняття треба керуватися такими рекомендаціями:

- Докладно ознайомтеся з темою і планом семінарського заняття, кожним із винесених на розгляд питань.
- Забудьте у бібліотеці відповідні рекомендовані джерела й літературу, насамперед обов'язкову.
- Прочитайте джерела й основну літературу до кожного з питань семінару, намагаючись осмислити прочитане.
- Законспекуйте необхідний матеріал, випишіть цитати та бібліографічні дані, з витки брали їх.
- Складіть план і текст свого виступу на семінарському занятті з кожного питання.

Методичні рекомендації для семінарських занять з Теорії та методики навчання історії

Семінарські заняття з Теорії та методики навчання історії є одним з головних видів самостійної роботи студентів з предмета й ставлять за мету розширення й поглиблення знань студентів за загальним курсом, а також знати види та типи навчальних програм; основні принципи аналізу уроку; різноманітні засоби та методи, які застосовуються при викладанні історії; структуру та зміст вітчизняних підручників ЗОШ з історії. А також вміти складати різноманітні поурочні конспекти згідно сучасних вимог; дати поліграфічну, методичну та змістову характеристику шкільних підручників; ефективно використовувати історичну карту та атласи на уроці; застосовувати різноманітні засоби та методи викладання історії на уроці.

Оснoву семінарських **занять становить** практична робота з методичними засобами навчання історії. Друге **завдання** – широка робота з науковою та методичною літературою, ознайомлення з різними підходами. Семінарські **заняття проводяться** у різній формі. Найбільш проста з них застосовується звичайно на перших **заняттях** – колективне опрацювання, обговорення тексту джерела. Ця форма повинна постійно **поєднуватися** з обговоренням окремих **питань** по заздалегідь **заданому** плану. Перше **заняття** носить **вступний** характер. Студенти знайомляться з методикою аналізу історичних джерел з Теорії та методики навчання історії, з характеристикою основних видів джерел.

Крім обов'язкових доповідей, **включених** у план практичних **занять**, а також **опонентських** виступів, студентам пропонується **виявити** ініціативу й запропонувати свої теми для доповідей. Виступити з доповіддю або **опонентським** виступом зобов'язаний **кожний** студент групи (протягом навчального семестру). Після доповіді **проводиться** його обговорення. **Кожна** доповідь повинен **займати** не **більш 15 хвилин**, **опонентський** виступ – не **більш 10 хвилин**.

У **ході** роботи до кінця навчального року студент повинен **мати певну уяву** також про теорію та методику навчання історії в шкільній. У **результаті**, до закінчення навчання в **інституті** студент повинен максимально наблизитися до **рівня** самостійної творчої **педагогічної** роботи та знати хід, процес, фази шкільного поурочного плану та уроку.

У процесі **занять** студенти повинні робити записи основних **висновків** у вільній формі по **кожному** із запропонованих **питань** та необхідні виписки з літератури у вільній формі. Наявність конспекту є обов'язковою.

Перелік практичних (семінарських) завдань

Семінарське заняття №1

Тема: Зміст шкільної історичної освіти.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про зміст історичної освіти, про історичні факти, про теоретичний матеріал в історичних курсах.

План:

1. Основні компоненти змісту історичної освіти.
2. Історичні факти і їх класифікація.
3. Теоретичний матеріал в історичних курсах.
4. Співвідношення фактів і теорії в курсах основної школи.

Література

- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- KATONA András: A tantárgy-pedagógia kérdéséhez – a történelemtanítás felől szemlélve. Új Pedagógiai Szemle, 1997. 6. sz.
- OLLÉ János – SZIVÁK Judit: Mód—Szer—Tár. Módszertani tanulságok gyakorlati kézikönyve pedagógusoknak. / DVD melléklettel/. OKKER Kiadó, Bp., 2006.
- Pedagógiai Lexikon. Főszerkesztő Nagy Sándor. Akadémiai Kiadó, Bp., 1-4. kötetek, 1976-1979.
- SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: Két évtized tükrében. Az iskolai történelemtanítás helyzetének alakulása Ukrajnában. (1991-2011). In. „Így maradok meg hírvivőnek”. In memoriam Soós Kálmán. Tanulmányok Soós Kálmán emlékére. Beregszász-Ungvár, II. Rákóczi Ferenc KMF-PoliPrint, 2012.
- ГИРИЧ Ігор. Українська історична освіта на початку XXI ст.: від обмежень філософії етноцентризму до концепції засвоєння «чужого» як «свого». *Історія в школах України*, 2009, №5.
- www.mon.gov.ua

Семінарське заняття №2-3

Тема: Шкільний підручник.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про методичні, формальні та змістові можливості аналізу підручників.

План:

1. Історія вивчення підручників історії. Методичні, формальні та змістові можливості аналізу підручників:
 - a. Критерії Фалка Пингела аналізу підручників,
 - b. Критерії ЄВРОКЛІО аналізу підручників,
 - c. Угорська модель аналізу підручників.
2. Структура, зміст та дидактичний аналіз підручників історії незалежної України.

Література

- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009. *Pedagógiai Lexikon*. Főszerkesztő Nagy Sándor. Akadémiai Kiadó, Bp., 1-4. kötetek, 1976-1979.
- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.

- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- KARLOVITZ János: Tankönyv: elmélet és gyakorlat. Bp., Nemzeti tankönyvkiadó, 2001. KARLOVICZ János: A tankönyvkészítés tényezői. Pedagógiai Szemle, 1987. 2. sz. 135-146. old.
- KOLLER Boglárka: Tankönyvek az Európai Unióban. Új Pedagógiai Szemle, 2000. 1. sz.
- SZAMBOROVSKYNÉ NAGY Ibolya: Új általános iskolai történelemtankönyveink. In. Közoktatás, 2002/1. szám.
- Гирич Ігор. [Страсті навколо підручників з історії](#): підручник як головний засіб будівництва держави. In: Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць. – Випуск 16: На пошану докора історичних наук проф. С. В.Кульчицького з нагоди 70-річчя від дня народження та 50-річчя наукової праці/ відп. Ред. В.Смолій: В 2-х частинах. – Ч. 1. – Київ. – с. 243-252.
- КОМАРОВ Юрій. Підручник: яким йому бути? *Історія в школах України*, 2009, №6.
- Кульчицький, Станислав. Державний стандарт освіти й вимоги до нового покоління підручників з історії, In: Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії): Зб. наук. ст. – Київ: Генеза.
- Кульчицький, Станислав. Історія Батьківщини в шкільних підручниках. *Дзеркало тижня*, 2002, 3-9 серпня.
- МИСАН, Віктор. Проблема суб'єктивізації змісту в шкільних підручниках історії. *Історія в школах України*, 2010, №3.

Семінарське заняття №4

Тема: Текстові засоби в навчанні історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про текстові засоби та особливості їх використання.

План:

1. Наукова-популярна література та художня література у навчанні історії.
2. Посібники для вчителів: історичні джерела, синтетичні роботи, бібліографії.
3. Методичні видання: енциклопедії, довідники, журнали, збірники завдань, методична література.
4. Проблема інтерпретації навчальних текстів на уроках історії.

Література

- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- Pedagógiai Lexikon. Főszerkesztő Nagy Sándor. Akadémiai Kiadó, Bp., 1-4. kötetek, 1976-1979.
- СВЯТОКУМ, Оксана. Робота з текстовими джерелами на уроках історії в 5 класі. // *Історія в сучасній школі*. – 2012. - №10
- Історія стародавнього світу в літературних творах: Хрестоматія для 6 класу серед. Шк. / Упоряд. К. І. Кричал. – Київ: Ірпінь: ВТО «Прун», 1998.

Семінарське заняття №5-6

Тема: Наочні засоби у навчанні історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про наочності та особливості їх використання.

План:

1. Поняття статистичного рядка та його типи: часові, територіальні, якісні, кількісні та описові ряди.
2. Таблиці, їхні використання та основні вимоги виготовлення.
3. Діаграми, як зображення простірних змін в економіці, суспільства чи населення.
4. Графіки та лінійні діаграми, картограми, піктограми.

5. Аплікації та застосування опорних схем та сигналів у навчанні історії.
6. Лап-буки, як простірні засоби навчання.
7. Моделі та макети у навчанні історії.

Література

- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009. KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- Pedagógiai Lexikon. Főszerkesztő Nagy Sándor. Akadémiai Kiadó, Bp., 1-4. kötetek, 1976-1979.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.

Семінарське заняття №7

Тема: Технічні засоби навчання (ТЗН).

Мета вивчення: дати цілісну уяву про особливості використання та методики роботи з комп'ютером.

План:

1. Комп'ютер на уроці історії:
 - a. можливості імітування історичної реальності,
 - b. відтворення найбільш суттєвих рис історичних епох,
 - c. соціокультурних комплексів.
 - d. Функціональні можливості комп'ютера та його обмеження і проблеми.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- SZABOLCS Ottó: Az iskolai megismerés forradalmi. CD-ROM és számítógép a történelemtanításban. Új Pedagógiai Szemle. 1997. 11. sz.
- FARKAS Zoltán: Az informatikai eszközök felhasználása a történelemtanításban. Új Pedagógiai Szemle. 1999. 11. sz.
- ХВОРОСТЕНКО, Сергій. Використання інтернет-ресурсів на уроках історії. // *Історія в сучасній школі.* – 2012. - №10

Семінарське заняття №8

Тема: Засоби й прийоми орієнтування в історичному просторі.

Мета вивчення дати цілісну уяву про формування здібності орієнтування в історичному просторі, особливості використання та ігрові можливості.

План:

1. Формування здібності орієнтації в історичному просторі.
2. Засоби які зображають просторні зв'язки:
 - a. карти,
 - b. атласи,
 - c. контурні карти,
 - d. фолієві карти,
 - e. частини карт що знаходяться у підручниках та робочих зошитах
3. Топографія на уроці історії.
4. Ігрові можливості з картою.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- ХАРКІВСЬКА Н. І. Збірник задач та завдань з історії стародавнього світу. Харків, 1997.
- КОЖЕМ'ЯКА. 20 ігор історії стародавнього світу. Київ, 2003.
- БАРНІНЕЦЬ О. В.: Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах / Вступна стаття К. О. Баханова. – Харків: Вид. група «Основа», 2011. – (Б-ка журн. «Історія та правознавство»). Вип. 01 (85)).
- VÁRADI István: Történelmi játékok. Iskolakultúra, 1994. 19. sz. 45-48. old.
- MILTÉNYI Miklós: Játékos módszerek a történelemtanításban. Iskolakultúra, 1992. 4. sz. 49-53. old.
- MEZEI Éva: Történelmi játékok. In: Gyerekek, évszázadok, kalandok. Szerk.: Trencsényi László és Várad István. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó; Bp. 1986.
- Játékos történelem – történelmi játékok. Szerk.: Kövessi Erzsébet. BMK, Bp. 1984.
- Az évszámokon innen és túl... Megújuló történelemtanítás. Szerk.: Knausz Imre. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2001.
- FOKI Tamás: Tanári kézikönyv a Képes történelmi atlasz használatához. Cartographia Kft. Bp., 2003.
- BORUZS – JACSMENIK: Évfordulók, események kalendárium. Kherión '97 Kft, Debrecen, 1999.

Семінарське заняття №9

Тема: Засоби й прийоми орієнтування в історичному часі.

Мета вивчення дати цілісну уяву про формування здібності орієнтування в історичному часі, особливості використання та ігрові можливості.

План:

1. Формування здібності орієнтації в історичному часі:
 - a. встановлення дати,
 - b. періодизація,
 - c. синхронність,
 - d. літочислення.
2. Засоби що допомагають виробити здібностей орієнтації в історичному часі:
 - a. дошка,
 - b. хронологічні дошки,
 - c. синхронні таблиці,
 - d. хронологічна стрічка.
3. Ігрові можливості з хронологічними даними.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- ХАРКІВСЬКА Н. І. Збірник задач та завдань з історії стародавнього світу. Харків, 1997.
- КОЖЕМ'ЯКА. 20 ігор історії стародавнього світу. Київ, 2003.
- БАРНІНЕЦЬ О. В.: Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах / Вступна стаття К. О. Баханова. – Харків: Вид. група «Основа», 2011. – (Б-ка журн. «Історія та правознавство»). Вип. 01 (85)).
- VÁRADI István: Történelmi játékok. Iskolakultúra, 1994. 19. sz. 45-48. old.

- MILTÉNYI Miklós: Játékos módszerek a történelemtanításban. Iskolakultúra, 1992. 4. sz. 49-53. old.
- MEZEI Éva: Történelmi játékok. In: Gyerekek, évszázadok, kalandok. Szerk.: Trencsényi László és Váradai István. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó; Bp. 1986.
- Játékos történelem – történelmi játékok. Szerk.: Kövessi Erzsébet. BMK, Bp. 1984.
- Az évszámokon innen és túl... Megújuló történelemtanítás. Szerk.: Knausz Imre. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2001.
- FOKI Tamás: Tanári kézikönyv a Képes történelmi atlasz használatához. Cartographia Kft. Bp., 2003.
- BORUZZS – JACSMENIK: Évfordulók, események kalendárium. KheriÓN'97 Kft, Debrecen, 1999.

Семінарське заняття №10

Тема: Розвивальна форма навчання історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про розвивальної форми навчання історії.

План:

1. Мета розвивальної форми навчання історії – самостійна робота учня.
2. Планування самостійної роботи учнів.
3. Розвивання здібностей здобування знань в учнів з допомогою завдань: виготовлення різних розвивальних завдань.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- БАХАНОВ К. О.: Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. Посібник для вчителя. Київ: Видавництво «ГЕНЕЗА», 1996.

Семінарське заняття №11

Тема: Диференція та індивідуальні форми роботи на уроках історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про поняття диференціації та індивідуальні форми роботи на уроках історії в сучасному методиці.

План:

1. Проблематика та поняття диференціації та індивідуальні форми роботи на уроках історії в сучасній методиці.
2. Робота на уроках історії з обдарованими та талановитими учнями.
3. Робота з відстаючими учнями: виготовлення специфічних завдань для них та відокремлена робота з ними.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- ГІСЕМ, Наталія. Олімпіадні та інші творчі завдання. // *Історія в сучасній школі.* – 2012. - №10

Семінарське заняття №12

Тема: Пізнавальні вміння як компонент змісту шкільної історичної освіти.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про змістові питання пізнавального процесу історії.

План:

1. Поняття про вміння в методиці навчання історії. Змістові питання пізнавального процесу історії.
2. Види пізнавальних умінь, що формуються у шкільних курсах історії:
 - a. хронологічні та картографічні вміння,
 - b. інформаційні (уміння працювати з джерелами),
 - c. мовленні (усно та письмово описувати історичні події і явища),
 - d. логічні (аналізувати, пояснювати історичні факти),
 - e. аксіологічні (формувати версії та оцінки історичного руху і розвитку).
3. Методика формування пізнавальних умінь: вікова специфіка.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – SALLAI József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.

Семінарське заняття №13

Тема: Психолого-педагогічна характеристика пізнавальних можливостей учнів у навчанні.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про пізнавальних можливостей учнів процесу історії.

План:

1. Пізнавальні процеси у навчанні історії:
 - a. наочно-образне,
 - b. просторово-часове відбиття у свідомості людини предмета,
 - c. явища, яке базується на різних відчуттях,
 - d. розумінні предмета чи осмисленні його на основі попереднього досвіду.
2. Особливості пізнавального інтересу учнів до історії, мотивація, чинники, які обумовлюють інтерес учнів до історії.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – SALLAI József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.

Семінарське заняття №14

Тема: Діагностика пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про діагностики пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії.

План:

1. Способи вивчення пізнавального інтересу учнів до історії: анкетування та його висновки та результати.
2. Визначення рівня розвитку пізнавальних здібностей школярів до вивчення історії: спеціальні діагностизуючі історичні диктанти, їхній склад.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.

- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.

ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.

Семінарське заняття №15

Тема: Урок, як основна форма шкільного навчання історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про інтерактивне навчання історії.

План:

1. Інтерактивне навчання історії:
 - a. основні моделі,
 - b. інтерактивні технології навчання,
 - c. структура інтерактивного уроку історії.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- ХАРКІВСЬКА Н. І. Збірник задач та завдань з історії стародавнього світу. Харків, 1997.
- КОЖЕМ'ЯКА. 20 ігор історії стародавнього світу. Київ, 2003.
- ГОНЧАРУК К. Тесты по истории древнего мира. – Москва, 1996.
- ГОРДЕР Г. И. Рабочая тетрадь по истории древнего мира. – Москва, 1996.
- БАХАНОВ К. О.: Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. Посібник для вчителя. Київ: Видавництво «ГЕНЕЗА», 1996.
- АНДРЕЕВСКАЯ Т. П. История древнего мира: Контрольные и проверочные работы. – Москва: АТС «Астрель», 2002.
- БАРНИНЕЦЬ О. В.: Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах / Вступна стаття К. О. Баханова. – Харків: Вид. група «Основа», 2011. – (Б-ка журн. «Історія та правознавство»). Вип. 01 (85)).
- SZABOLCS Ottó: A történelem határmezsgyéjén. Hét témavázlat történelemtanároknak. ELTE BTK, Bp., 2003.
- OLLÉ János – SZIVÁK Judit: Mód—Szer—Tár. Módszertani tanulságok gyakorlati kézikönyve pedagógusoknak. / DVD melléklettel/. OKKER Kiadó, Bp., 2006.
- KATONA András: Módszertan – tantárgy-pedagógia – történelemtanítás. Módszertani lapok. Történelem, 1995. 2. sz. 1-14. old.
- KOTSCHY Beáta: Felkészülés a tanítási órára. Köznevelés, 1987. 3. sz. 16-18. old.

Семінарське заняття №20

Тема: Перевірка результатів навчання та оцінювання начальних досягнень учнів на уроках історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про сучасні підходи до оцінювання рівня навчальних досягнень школярів.

План:

1. Сучасні підходи до оцінювання рівня навчальних досягнень школярів на уроках історії,
 - a. критерії оцінювання,
 - b. види оцінювання (тематичне, семестрове, річне, підсумкове).
2. Технологія оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії в основній школі у контексті компетентнісного підходу.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.

Семінарське заняття №21-24

Тема: Тернери навчання історії.

Мета вивчення: дати цілісну уяву про тернери навчання історії.

План:

- 1 Тернери навчання історії: кабінети та класи.
- 2 Музеї та навчання історії, їх зв'язок та взаємозв'язок, музейний урок та урок історії в музеї.
- 3 Бібліотека як тернер навчання історії: бібліотечний урок та урок історії в бібліотеці.
- 4 Факультативна робота та історичний кружок: доповнення та розширення знань.

Література

- CSEPALA Jánosné és a többiek: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2000.
- KARLOVITZ János: Korszerű oktatástechnológia. Bp., Eötvös J. Könyvkiadó, 2003.
- KATONA András – Sallai József: A történelem tanítása. (Tantárgy-pedagógiai összefoglaló). Szerk.: Katona András. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2002.
- ПОМЕТУН О., ФРЕЙМАН Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005, 2009.
- LÉNÁRT Béla: Honismeret és fakultáció. Történelemtanítás, 1985. 3. sz. 8-12. old.
- MARTINÁK Jánosné – Váradí Györgyné: Történelemóra és iskolai könyvtár. Történelemtanítás, 1984. 1. sz. 11-14. old.
- MOLNÁR Jánosné: Történelemóra a múzeumban. Történelemtanítás, 1978. 4. sz. 7-9. old.
- SZEBENYI Péter: Szakterem nálunk és külföldön. Történelemtanítás, 1971. 5. sz. 7-9. old.
- ПІСЕМ, Наталія. Олімпіадні та інші творчі завдання. // *Історія в сучасній школі.* – 2012. - №10
- ОСТРОВЕРХОВА Надія: Нестандартні форми навчання (Нетрадиційні форми організації навчально-виховного процесу та їх аналіз). Директор школи. 2001. № 40-42.

Методичні вказівки до самостійних робіт з дисципліни

Методика самостійної роботи: загальні зауваження

Самостійна робота студентів (СРС) - органічна і невід'ємна частина навчального процесу, значення якої полягає в тому, що вона:

- формує потребу і навички систематичного та обґрунтованого вивчення документів;
- дозволяє напрацювати навички наукового пошуку;
- створює сприятливі умови для повного використання індивідуальних особливостей людини у навчанні;
- найважливішою умовою формування світоглядних засад;
- сприяє набуттю таких якостей, як наполегливість та системність у виконанні роботи.

Велике значення самостійної роботи у підготовці сучасних фахівців підтверджується багатою практикою вищої школи. Сьогодні СРС приділяється особливе місце в організації навчання у вищій школі. Кількість обов'язкових аудиторних занять скорочується, посилюється акцент на організації самостійної роботи, що розвиває індивідуальні форми навчання і виховання. Уміння творчо мислити, орієнтуватися в потоці наукової інформації, самостійно ставити й вирішувати принципово нові завдання – вимога постіндустріального суспільства. Сьогодні процес навчання у вищому закладі освіти все більше спирається на самостійну, близьку до дослідної роботу студента.

Без самостійної роботи важко набутти поглиблених знань. Оволодіння навичками самостійної роботи дає студенту змогу виконувати необхідну роботу якісно і в мінімальний термін. Вища школа покликана навчити студентів працювати в повну міру їх можливостей і здібностей, розвивати в них смак до творчого пошуку, виховувати в майбутніх фахівців прагнення до постійного збагачення і поновлення набутих знань. У підсумку СРС має сформувати у студентів знання і вміння, що дозволять їм самостійно вирішувати професійні завдання і проблеми.

У поняття *"самостійна робота"* входить не тільки робота, яку студенти виконують під час самопідготовки, але і самостійна діяльність у процесі навчання. Таким чином, СРС складається як з аудиторної роботи на лекціях та семінарах, так і з поза аудиторних занять.

У широкому значенні зміст самостійної роботи включає:

- слухання і конспектування лекцій;
- вивчення рекомендованої літератури, джерел та їх конспектування;
- підготовку рефератів;
- підготовку наукових доповідей та повідомлень на студентські науково-практичні конференції;
- підготовку до заліку/іспиту.

Рекомендації з самоорганізації СР. Багато залежить від самого студента, від його ставлення до навчання, до виконання своїх обов'язків. Щоб навчитися самостійно засвоювати краєзнавчий матеріал, він повинен проявити силу волі, наполегливість і цілеспрямованість, виховувати в собі тверду самодисципліну, виробляти й дотримуватися розумного режиму навчання і відпочинку. Навчати їх у всьому поводитися самостійно - мислити, обмірковувати, планувати свою роботу, тобто цінувати свій час й уміти розподіляти його, бачити перспективу в роботі, передбачати можливі труднощі тощо.

Вимоги й рекомендації до написання реферату

Реферат - одна із форм самостійного опанування студентом певних знань. Для його підготовки підбирається спеціальна література, робляться виписки, які згодом компонують відповідно до поставлених завдань. Кінцевий результат написання реферату - оприлюднення його результатів.

Структура реферату: титульний аркуш, зміст, вступ, 2-3 розділи, висновки, список використаної літератури. Загальний обсяг реферату: до 15-20 сторінок, з них до 4 сторінок - вступ, 15-17 сторінок - основний текст, 1 сторінка - висновки. Відлік сторінок починають з титульного аркуша. Проте титульний аркуш і аркуш "зміст" не нумерують, а починають із третьої сторінки - "ВСТУП" - у верхньому правому куті із цифри "3".

У вступі зазначають актуальність теми, особисте ставлення до обраної проблеми, хронологічні й територіальні рамки дослідження. Потім дають аналіз використаної літератури, вказуючи внесок кожного автора в розкриття проблеми. І нарешті - визначають мету та завдання роботи.

Кожен розділ, як правило, розкриває суть одного із завдань, і завершується загальним висновком.

У висновках до реферату підводять загальні підсумки роботи.

Обов'язковою умовою для написання реферату є текстові посилання на використану літературу.

Список використаної літератури складають в міру появи посилань у тексті. При цьому зазначають загальну кількість сторінок книги чи статті.

Зразок складання бібліографічного покажчика:

а) Книга із зазначенням автора:

Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – поч. XX століття). – К.: Генеза, 2000. – 256 с.

б) Книга без зазначення автора:

ДСТУ Документація, звіти у сфері науки і техніки. – К.: Держстандарт України, 1995.

в) Багатотомне видання:

Давня історія України: В 2 т. - К.: Либідь, 1995. – Т. 2. - 220 с.

г) стаття часопису:

Дубров Ю. Наука як система, що самоорганізується //Вісник НАНУ – 2000. - № 2.

Кількість використаної літератури має бути не менше 5 найменувань. При цьому, по можливості, бажано використати найновіші видання.

Висока оцінка за виконання реферату залежить від дотримання усіх вищезазначених вимог і успішного захисту. Виступ (до 10 хв.) має передати основні положення реферату. При цьому особливо враховується вільне володіння матеріалом, вміння аргументовано обстоювати свою думку й зацікавити аудиторію.

Перелік завдань для самостійної роботи для студентів заочної форми навчання

Модуль 1.

1. Поняття "Методика навчання історії в школі".
2. Задачі, мета й функції навчальної дисципліни „Методики навчання історії в школі”.
Зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
3. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.
4. Розвиток методики навчання до XIX-XX ст.
5. Формування методики навчання історії як науки.
6. Розвиток методики навчання історії у ХУІІІ-ХІХ ст.
7. Дидактичні пошуки першої третини ХХ ст.
8. Методика навчання історії в радянській школі.
9. Розвиток методики навчання історії наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Модуль 2.

10. Загальні та індивідуальні програми, питання диференціації.
11. Виховальні завдання на уроці історії по культурним благам.
12. Наукове, етичне, естетичне та світоглядне виховання.
13. Виховання на діалектичне мислення завдяки побачення історичних зв'язків.

14. Виховальні завдання на уроці історії по діяльностям психіки.
15. Розумове виховання на уроці історії: розвиток здібностей спостереження, спогади, пам'яті та розумового процесів учнів.
16. Виховання почуттів: інтелектуальна, естетична, моральна.
17. Елементи та дидактичні завдання процесу навчання: побудова мікро- та макроструктури, елементи їхньої внутрішньої структури.
18. Мотивація на уроці історії: як зробити привабливим нашого предмета, викликання інтересу, зацікавленість у засвоєнні.
19. Елементи, методи, принципи навчання, яких варто зберегти, яких треба міняти, та яких треба ввести.
20. Історичні зміни у шкільному навчанні: характерні методичні елементи та проблематика традиційних шкіл.
21. Найголовніші шкільні концепції реформної педагогіки: засновники, теоретичні основи, практичні особливості.
22. Зміни вчительської роботи та предметного середовища шкільного навчання. Можливості методичного різноманітного навчання.
23. Навчання історії на рубежі ХХ–ХХІ-х століть.

Модуль 3.

24. Методичні, формальні та змістові можливості аналізу підручників: критерії Фалка Пингела, критерії ЄВРОКЛІО, угорська модель аналізу підручників.
25. Структура, зміст та дидактичний аналіз підручників історії незалежної України.
26. Класифікація текстових засобів.
27. Особливості використання підручника на уроці історії.
28. Наукова-популярна література, художня література у навчанні історії.
29. Посібники для вчителів: історичні джерела, синтетичні роботи, бібліографії. Методичні видання: енциклопедії, довідники, журнали, збірники завдань, методична література.
30. Проблема інтерпретації навчальних текстів на уроках історії.
31. Поняття наочного навчання, класифікація наочностей.
32. Методика роботи з речовими пам'ятками й образною наочністю.
33. Візуальні наочні засоби (типи та види).
34. Поняття статистичного рядка та його типи: часові, територіальні, якісні, кількісні та описові ряди.
35. Таблиці, їхні використання та основні вимоги виготовлення.
36. Діаграми, як зображення простірних змін в економіці, суспільства чи населення.
37. Аплікації та застосування опорних схем та сигналів у навчанні історії.
38. Лап-буки, як простірні засоби навчання.
39. Моделі та макети у навчанні історії.
40. Класифікація технічних засобів навчання.
41. Аудіовізуальні засоби: навчальні діафільми, діапозитиви й інші засоби статичної екранної проєкції, кодоскоп, навчальне радіо і звукозаписи, навчальне кіно, телебачення.
42. Методика роботи з ТЗН.
43. Комп'ютер на уроці історії. Функціональні можливості комп'ютера та його обмеження і проблеми.
44. Формування здібності орієнтація в топографічному просторі. Орієнтація в історичному просторі, значення географічного середовища.
45. Засоби що зображають просторні зв'язки: карти, атласи, контурні карти, фолієві карти, частини карт що знаходяться у підручниках та робочих зошитах.
46. Топографія на уроці історії.
47. Ігрові можливості з картою.

48. Формування здібності орієнтації в історичному часі: встановлення дати, періодизація, синхронність, літочислення.
49. Засоби що допомагають виробити здібностей орієнтації в історичному часі:
 - a. дошка,
 - b. хронологічні дошки,
 - c. синхронні таблиці,
 - d. хронологічна стрічка.
50. Ігрові можливості.

Модуль 4.

51. Проблема методів навчання історії та їх класифікація.
52. Фактори які визначають вибір методів та засобів навчання
53. Прийоми і засоби навчання історії.
54. Комплексні фази придбання знань.
55. Навчання історії, яка базується на оповідання фактів: теорія та практика, зв'язок оповідань та історії.
56. Підготовка до самостійної діяльності: запам'ятовування, розуміння, можливість використання.
57. Монологічні методи та вимоги до них:
 - a. оповідання,
 - b. описи,
 - c. характеристика,
 - d. пояснення,
 - e. учнівська розповідь.
58. Діалогічні методи та вимоги до них:
 - a. обміркування,
 - b. дискусія та диспут,
 - c. драматизація,
 - d. вчительські питання.
59. Мета розвивальної форми навчання історії – самостійна робота учня.
60. Планування самостійної роботи учнів.
61. Розвивання здібностей здобування знань в учнів з допомогою завдань: виготовлення різних розвивальних завдань.
62. Проблематика та поняття диференціації та індивідуальні форми роботи на уроках історії в сучасній методиці.
63. Робота на уроках історії з обдарованими та талановитими учнями.
64. Робота з відстаючими учнями: виготовлення специфічних завдань для них та відокремлена робота з ними.
65. Стратегія "навчити вчитися".
66. Індивідуальні форми роботи на уроках історії: самостійна робота учня, частино-дослідна робота, групова робота.

Модуль 5.

67. Поняття про вміння в методиці навчання історії.
68. Види пізнавальних умінь, що формуються у шкільних курсах історії
69. Методика формування пізнавальних умінь: вікова специфіка.
70. Проблема вивчення пізнавальних можливостей школярів у методиці навчання історії.
71. Пізнавальні процеси у навчанні історії.
72. Особливості пізнавального інтересу учнів до історії.
73. Проблема диференційованого підходу до учнів у навчанні історії.
74. Способи вивчення пізнавального інтересу учнів до історії.
75. Визначення рівня розвитку пізнавальних здібностей школярів до вивчення історії.

76. Пізнавальні завдання як засіб діагностики і розвитку пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії.

Модуль 6.

77. Поняття навчальної програми, типологія, завдання, складові частини навчальних програм.
78. Головні типи навчальної програми які використовуються в Західній Європі.
79. Інтерактивне навчання історії: основні моделі, інтерактивні технології навчання, структура інтерактивного уроку історії.
80. Спостереження майбутніх педагогів на фаховій практиці: мета та функції.
81. Щоденник спостережень: форма та методи ведення.
82. Самоаналіз проведеного уроку: помилки та результати.
83. Аналіз відвіданого уроку: план та структура аналізу.
84. Проблема та форми перевірки та оцінювання результатів навчання історії.
85. Функції перевірки. Принципи контролю.
86. Сучасні підходи до оцінювання рівня навчальних досягнень школярів на уроках історії, критерії оцінювання, види оцінювання.
87. Технологія оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії в основній школі у контексті компетентнісного підходу.

Модуль 7.

88. Тернери навчання історії: кабінети та класи.
89. Музеї та навчання історії, їх зв'язок та взаємозв'язок, музейний урок та урок історії в музеї.
90. Бібліотека як тернер навчання історії: бібліотечний урок та урок історії в бібліотеці.
91. Факультативна робота та історичний кружок: доповнення та розширення знань.
92. Краєзнавча прогулянка яка зв'язана з темою уроку та яка не зв'язана з конкретною темою уроку.
93. Одно- та багатоденна історична екскурсія з класом: мета, функції, обов'язкові заходи та мери безпеки.
94. Музейне заняття з листками, завдання з краєзнавчої тематики.
95. Предметні ігри-змагання та олімпіади.

Перелік завдань для самостійної роботи для студентів денної форми навчання

Модуль 1.

1. Історія викладання історії:
 - a. Розвиток методики навчання до XIX-XX ст.
 - b. Формування методики навчання історії як науки.
 - c. Розвиток методики навчання історії у ХУІІІ-ХІХ ст.
 - d. Дидактичні пошуки першої третини XX ст.
 - e. Методика навчання історії в радянській школі.
 - f. Розвиток методики навчання історії наприкінці XX – на початку ХХІ ст.

Модуль 2.

2. Історичні зміни у шкільному навчанні: характерні методичні елементи та проблематика традиційних шкіл.
3. Найголовніші шкільні концепції реформної педагогіки:
 - a. засновники,
 - b. теоретичні основи,
 - c. практичні особливості.
4. Зміни вчительської роботи та предметного середовища шкільного навчання.

5. Можливості методичного різноманітного навчання.
6. Навчання історії на рубежі ХХ–ХХІ-х століть.

Модуль 3.

7. Лап-буки, як простірні засоби навчання.
8. Моделі та макети у навчанні історії.

Модуль 4.

9. Розвивання здібностей здобування знань в учнів з допомогою завдань: виготовлення різних розвивальних завдань.
10. Стратегія "навчити вчитися".

Модуль 5.

11. Проблема вивчення пізнавальних можливостей школярів у методиці навчання історії:
 - а. „бездітна педагогіка” та його подолання,
 - б. адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості.
12. Проблема диференційованого підходу до учнів у навчанні історії: загальні, групові і специфічні здібності.
13. Пізнавальні завдання як засіб діагностики і розвитку пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії:
 - а. пізнавальні завдання за змістом і метою їх застосування вчителем,
 - б. за способом виконання їх учнями.

Модуль 6.

14. Спостереження майбутніх педагогів на фаховій практиці:
 - а. мета та функції;
 - б. щоденник спостережень: форма та методи ведення;
15. Самоаналіз проведеного уроку: помилки та результати.

Модуль 7.

16. Краєзнавча прогулянка яка зв'язана з темою уроку та яка не зв'язана з конкретною темою уроку.
17. Одно- та багатоденна історична екскурсія з класом:
 - а. мета,
 - б. функції,
 - с. обов'язкові заходи та мери безпеки.
18. Музейне заняття з листками, завдання з краєзнавчої тематики.
19. Предметні ігри-змагання та олімпіади.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ

Контрольна робота пишеться тільки з тієї теми, які були висвітлені на лекціях, семінарських заняттях. Робота виконується згідно до запропонованого плану. Кожне питання контрольної роботи висвітлюється окремо. Питання повинні бути чітко відокремлені одне від одного. Слід звернути увагу на терміни, визначення, які зустрічаються в темі, навести їх пояснення.

Зразок контрольної роботи

A történelemtanítás elmélete és módszertana c. tárgyból

A dolgozat megoldására 80 perc áll a rendelkezésükre. A maximálisan összegyűjthető pontszám 100 (száz). Ahhoz, hogy elégséges minősítést érjenek el, a maximálisan megszerezhető pontszám 60+1%-át kell elérniük. Hogy körülbelül előreláthatóság várható eredményeiket, minden kérdés után fel van tüntetve az azért kapható pontszám, természetesen helyes megoldás esetén. Olvasható írást kérek, mert különben a jó választ sem tudom értékelni☺

1. Fogalom-meghatározás: egy mondatban határozza meg, mit jelent: (18 pont)

- Történelem TTP _____
- TTP tárgya _____
- TTP célja _____
- TTP feladata _____
- Történelemtudomány _____
- Általánosítá _____
- Elemzés _____
- Tényanyag-nyújtás _____
- Történelem, mint iskolai tárgy _____

2. Az alábbi kérdések a történelem iskolai oktatásának ukrainjai rendjére vonatkoznak (5 pont)

- Mikor fogadták el az ukrán NAT-ot? _____
- Hogy hívják ezt ukránul? _____
- Mikortól kezdték el a történelmet 12-éves rendben tanítani? _____
- Melyik tanévben vezették be a külső-független tesztelést? _____
- Melyik tanévben állt vissza Ukrajnában a 11-éves iskolai oktatás _____

3. Nevezzen meg öt történelemtanítási feladatot a hétből, amit az ukrán intézményfenntartó kitűzött a történelem szaktanárok elé (10 pont)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

4. Határozza meg:

- mi a kompetencia _____ (2 pont)
- milyen két fajta van _____ és _____ (2 pont)
- egészítse ki a kompetencia-sor hiányzó elemeit:
tudás - _____ - képesség - _____ (2 pont)

5. Nevezze meg a történelemtanítás három lehetséges szerkezetét és írja utánuk értelmezésüket! (9 pont)

- _____ : _____

- _____ : _____

- _____ : _____

6. Töltse ki a táblázatot, mely a történelem iskolai oktatási rendszerét mutatja jelenleg Ukrajnában! (12 pont)

osztály	A tantárgy neve	Kronológiai határa	Éves óraszám	Heti óraszám
5.				
6.				
7.				
7.				
8.				
8.				
9.				
9.				
10.				
10.				
11.				
11.				

7. Határozza meg! (6 pont)

a) *mi a rögzítés* _____

és milyen típusai vannak:

b) _____

d) _____

c) _____

e) _____

8. Töltse ki a táblázatot, mely a történelmi tények didaktikai kategorizálását mutatja! (10 pont)

Didaktikailag	Összetevői szerint	A cselekvés jellege szerint	Pozíció szerint

9. Határozza meg! (4 pont)

a) *mi a módszer* _____

b) *milyen két típusa van* _____ *és* _____

10. Alábbi táblázat a történelem tananyag elvont részeit mutatja összetevői. Töltse ki a táblázat üres részeit, melyek megnyilvánulási lehetőségei! (20 pont)

Fogalmak	Kapcsolatok	Tendenciák

11. Határozza meg! (4 pont)

a) *mi az oktatási eljárás* _____

b) *milyen két oldala van* _____ *és* _____

Додаток 4

Питання до підсумкового семестрового контролю (до іспиту)

1. Поняття "Методика навчання історії в школі".
2. Задачі, мета й функції навчальної дисципліни „Теорія та методики навчання історії”.
3. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
4. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.
5. Мета та структура викладання історії в школі в сучасній Україні.
6. Лінійний, концентричний та спіральний підхід до структури шкільної історичної освіти: їх достоїнства та недоліки.
7. Сучасна структура шкільної історичної освіти в Україні.
8. Основні компоненти змісту історичної освіти.
9. Історичні факти і їх класифікація.
10. Теоретичний матеріал в історичних курсах.
11. Співвідношення фактів і теорії в курсах основної школи.
12. Загальні та індивідуальні програми, питання диференціації.
13. Виховальні завдання на уроці історії по культурним благам.
14. Наукове, етичне, естетичне та світоглядне виховання.
15. Виховання на діалектичне мислення завдяки побачення історичних зв'язків.
Виховальні завдання на уроці історії по діяльностям психіки.
16. Розумове виховання на уроці історії.
17. Виховання почуттів: інтелектуальна, естетична, моральна.
18. Елементи та дидактичні завдання процесу навчання.
19. Мотивація на уроці історії.
20. Елементи, методи, принципи навчання, яких варто зберегти, яких треба міняти, та яких треба ввести.
21. Історичні зміни у шкільному навчанні: характерні методичні елементи та проблематика традиційних шкіл.
22. Зміни вчительської роботи та предметного середовища шкільного навчання.
23. Проблема методів навчання історії та їх класифікація.
24. Фактори які визначають вибір методів та засобів навчання.
25. Прийоми і засоби навчання історії.
26. Комплексні фази придбання знань.
27. Поняття, функції та типи підручників. Модерний підручник.
28. Основи теорії та вимоги до підручників, фактори написання підручників.
29. Як використати на уроці методичні можливості підручника
30. Методичні, формальні та змістові можливості аналізу підручників:
31. Класифікація текстових засобів.
32. Текстові засоби – учнівські посібники
33. Методика роботи з історичним документом.
34. Наукова-популярна література, художня література у навчанні історії.
35. Посібники для вчителів.
36. Проблема інтерпретації навчальних текстів на уроках історії.
37. Поняття та класифікація наочних засобів.
38. Методика роботи з речовими пам'ятками й образною наочністю.

39. Візуальні наочні засоби.
40. Поняття статистичного рядка та його типи.
41. Таблиці, їхні використання та основні вимоги виготовлення.
42. Діаграми, як зображення простірних змін в економіці, суспільства чи населення.
43. Графіки та лінійні діаграми, картограми, піктограми.
44. Аплікації та застосування опорних схем та сигналів у навчанні історії.
45. Лап-буки, як простірні засоби навчання.
46. Моделі та макети у навчанні історії.
47. Класифікація технічних засобів навчання.
48. Аудіовізуальні засоби.
49. Методика роботи з ТЗН.
50. Комп'ютер на уроці історії: його функціональні можливості, обмеження і проблеми.
51. Формування здібності орієнтація в топографічному просторі.
52. Орієнтація в історичному просторі, значення географічного середовища.
53. Засоби що зображають просторні зв'язки.
54. Топографія на уроці історії. Ігрові можливості з картою.
55. Формування здібності орієнтації в історичному часі.
56. Засоби що допомагають виробити здібностей орієнтації в історичному часі
57. Методичні принципи викладання історії.
58. Навчання історії, яка базується на оповідання фактів.
59. Використання історичних знань.
60. Роль та функції живого слова на уроці історії.
61. Монологічні методи та вимоги до них.
62. Діалогічні методи та вимоги до них.
63. Специфіка використання різних типів живого слова у різних вікових групах.
64. Мета розвивальної форми навчання історії – самостійна робота учня.
65. Розвивання здібностей здобування знань в учнів з допомогою завдань.
66. Проблематика та поняття диференціації та індивідуальні форми роботи на уроках історії в сучасній методиці.
67. Робота на уроках історії з обдарованими та талановитими учнями.
68. Робота з відстаючими учнями.
69. Індивідуальні форми роботи на уроках історії.
70. Поняття про вміння в методиці навчання історії.
71. Змістові питання пізнавального процесу історії.
72. Види пізнавальних умінь, що формуються у шкільних курсах історії:
73. Методика формування пізнавальних умінь: вікова специфіка.
74. Проблема вивчення пізнавальних можливостей школярів у методиці навчання історії.
75. Пізнавальні процеси у навчанні історії.
76. Особливості пізнавального інтересу учнів до історії.
77. Проблема диференційованого підходу до учнів у навчанні історії.
78. Визначення рівня розвитку пізнавальних здібностей школярів до вивчення історії.
79. Теоретичні основи навчальної програми.
80. Головні типи навчальної програми які використовуються в Західній Європі.

- 81.Робоча програма, планування та тематичні плани до навчання історії.
- 82.Поурочний план: структура та елементи.
- 83.Поняття навчального уроку історії, його типологія по змісту, по завданням, по віковими знаками учнів.
- 84.Традиційні форми проведення уроків історії, їх структурні елементи.
- 85.Нестандартні (нетрадиційні) форми проведення уроків історії, їх структурні елементи.
- 86.Підготовка вчителя до уроку: поурочний план.
- 87.Спостереження майбутніх педагогів на фахової практиці: мета та функції.
- 88.Щоденник спостережень: форма та методи ведення.
- 89.Самоаналіз проведеного уроку: помилки та результати.
- 90.Аналіз відвідуваного уроку: план та структура аналізу.
- 91.Проблема перевірки та оцінювання результатів навчання історії.
- 92.Форми та функції перевірки. Принципи контролю.
- 93.Сучасні підходи до оцінювання рівня навчальних досягнень школярів на уроках історії, критерії оцінювання, види оцінювання.
- 94.Рівні навчальних досягнень.
- 95.Технологія оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії в основній школі у контексті компетентнісного підходу.
- 96.Тернери навчання історії: кабінети та класи.
- 97.Музеї та навчання історії, їх зв'язок та взаємозв'язок, музейний урок та урок історії в музеї.
- 98.Бібліотека як тернер навчання історії: бібліотечний урок та урок історії в бібліотеці.
- 99.Факультативна робота та історичний кружок: доповнення та розширення знань.